

บริการของห้องสมุดทางการแพทย์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของบริการ

ในคานห้องสมุดทางการแพทย์มีผู้ให้ความหมายและขอบเขตของบริการไว้ดังนี้

คอราเซีย คัมบลิว. ฟรายคริช (Doratheia W. Friedrich) ได้ให้ความหมายของบริการว่า หมายถึง การที่บรรณารักษ์ให้ความช่วยเหลือผู้ใช้ห้องสมุดอย่างกว้างขวางโดยไม่มีขอบเขตจำกัด*

แซมเมียล กรีน (Samuel Green) กล่าวถึงบริการว่ามีความหมายครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่ห้องสมุดได้จัดเสนอแก่ผู้ใช้ โดยมีบรรณารักษ์เป็นสื่อกลางในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้ใช้ได้รับสารนิเทศตามที่ต้องการ^๒

*Doratheia W. Friedrich, "The Effect of the War upon Medical Libraries and their Probable Trends," Bulletin of the Medical Library Association, 46 (April 1964) : 60, cited by Mildred C. Langner, "User and User Services in Health Sciences Library : 1945 - 1965," Library Trends 23 (July 1974) : 9.

^๒Samuel Green, "Personal Relations Between Librarians and Readers," Journal of Medical Education 37:(March 1962) : 140, cited by Mildred C. Langner, "User and User Services in Health Sciences Library : 1945 - 1965," Library Trends 23 (July 1974) : 16.

กล่าวโดยสรุป บริการ หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ห้องสมุดได้จัดขึ้นอย่างกว้าง-
ขวาง โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้จัดเสนอแก่ผู้ใช้ห้องสมุดอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด เพื่อช่วย
ให้ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศตามความต้องการ

พัฒนาการในการจัดบริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนา

ในระยะที่วิทยาการยังไม่เจริญก้าวหน้ามากนัก และวรรณกรรมทางการแพทย์
ยังมีปริมาณน้อย ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ จะจัดบริการอย่างง่าย ๆ โดยยังไม่มีกา
นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดบริการ หน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดของห้องสมุดคือ การจัดหา
ทรัพยากรห้องสมุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือและวารสาร รวมทั้งจัดเตรียมทรัพยากรดังกล่าว
เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ สำหรับบริการต่าง ๆ ที่ห้องสมุดได้จัดขึ้น ได้แก่ การจัดหาหนังสือและ
วารสารทางการแพทย์ การจัดหาบทคัดย่อและทำบัตรรายการหนังสือ การทำกรรมชื้อวารสาร
ทางการแพทย์ การให้ยืมหนังสือและวารสาร การช่วยค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง
การแปลเอกสารและการสอนการใช้ห้องสมุด บริการที่จัดขึ้นในระยะแรกนี้ถือว่าเป็นบริการ
พื้นฐานที่ห้องสมุดทางการแพทย์ได้ใช้เป็นแนวในการปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยพัฒนาให้เหมาะสม
กับสภาพของห้องสมุดแต่ละแห่ง

ต่อมาเมื่อวิทยาการเจริญก้าวหน้าขึ้น สาขาวิชาทางการแพทย์ได้ขยายขอบเขต
ออกไปอย่างกว้างขวาง จนเป็นผลให้วรรณกรรมทางการแพทย์มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมาก
ห้องสมุดทางการแพทย์จึงได้พัฒนาแนวทางในการจัดบริการจากแนวเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาโดย
นำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานและจัดบริการห้องสมุด รวมทั้งได้มีความ
ร่วมมือกันระหว่างห้องสมุด และจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้สามารถบริการ

Thomas E. Keys, "Changing Concepts in Library Services,"
Bulletin of Medical Library Association 49 (January 1961) : 5 - 7.

๔

สารนิเทศได้อย่างกว้างขวางสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว^๑ ห้องสมุดทางการแพทย์ที่เป็นผู้บุกเบิกในการพัฒนาบริการโดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้และได้มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบริการของห้องสมุดทางการแพทย์แห่งอื่น ๆ จนกล่าวได้ว่าเป็นห้องสมุดของห้องสมุดทางการแพทย์ทั่วโลก คือ หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Library of Medicine)^๒

บทบาทของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันที่มีต่อการพัฒนาบริการของห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไป พอสรุปได้ดังนี้คือ

๑. การจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการ
 ๒. การจัดทำครรชนีวารสารทางการแพทย์
 ๓. การดำเนินงานคานาไลต์ค้นวัสดุและอุปกรณ์
 ๔. การให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด
 ๕. การบริการสารนิเทศ และการกระจายศูนย์สารนิเทศ
๑. การจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการ

บทบาทของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันในด้านการจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการ ได้แก่ การกำหนดแผนการจัดหมวดหมู่สำหรับวัสดุสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์โดยเฉพาะ คือ National Library of Medicine Classification Scheme แผนการจัดหมวดหมู่ดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและได้ใช้เป็นแบบแผนกันในห้องสมุดทางการแพทย์ทั่วโลก นอกจากนี้หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันยังได้จัดทำบัตรรายการของวัสดุสิ่งพิมพ์ที่มีในหอสมุดทั้งในลักษณะ

^๑Michael J.D. Robertson, "Literature Searching," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London : The Library Association, 1981), pp. 184 - 185.

^๒Louise Darling, "Changes in Information Delivery," Library Trends 23 (July 1974) : 40.

ที่เป็นรูปบัตรและรูปเล่มซึ่งมีทั้งฉบับราย ๓ เดือน และฉบับรวมรายปี ได้แก่ National Library of Medicine Current Catalog เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการวัสดุสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ ใช้เป็นคู่มือในการรวบรวมบรรณานุกรม การยืมระหว่างห้องสมุด และการขอลายเอกสารจากห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน

๒. การจัดทำครรชนีวารสาร ทางทางการแพทย์

ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันได้จัดทำครรชนีวารสารทางการแพทย์และวารสารในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่ไคมีการจัดพิมพ์ขึ้นเกือบทุกภาษาทั่วโลกจำนวนประมาณ ๒,๕๐๐ รายการ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ผลจากการนี้ทำให้มีครรชนีวารสารที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันในวงการแพทย์ทั่วโลกคือ Index Medicus^๒ การจัดทำครรชนีดังกล่าวนี้ได้ครอบคลุมบทความจากวารสารทางการแพทย์อย่างกว้างขวาง จึงนับว่าเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งในการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไป ในการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะวิชาเพื่อบริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดของคุณ

ครรชนีวารสาร เป็นสิ่งพิมพ์อ้างอิงประเภทหนึ่งซึ่งรวบรวมรายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความวารสาร อันได้แก่ ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ วันเดือนปี และเลขหน้าบทความนั้น ๆ ปรากฏ การจัดเรียงครรชนีจะเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งและหัวเรื่อง ครรชนีวารสารมีประโยชน์คือช่วยให้ผู้ใช้สามารถค้นหาบทความวารสารที่ต้องการได้โดยสะดวกและรวดเร็ว.

^๒Index Medicus เป็นครรชนีวารสารทางการแพทย์ มีกำหนดออกเป็นรายเดือน แต่ละฉบับแบ่งออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคแรกเป็นครรชนีหัวเรื่อง ภาคหลังเป็นครรชนีผู้แต่ง เฉพาะฉบับเดือนมกราคมของทุกปีจะรวบรวมชื่อเต็มและชื่อย่อของวารสารทางการแพทย์ที่ได้นำมาจัดทำครรชนีเอาไว้ในตอนต้นของฉบับ และทุกสิ้นปีจะมีครรชนีฉบับรวม เรียกว่า Cumulative Index Medicus.

๓. การดำเนินงานด้านโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์

การดำเนินงานด้านโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เริ่มต้นเมื่อศูนย์โสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ทางการแพทย์แห่งชาติอเมริกัน (National Medical Audiovisual Center) ได้โอนมาอยู่ในความควบคุมของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๗ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันจึงได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งผลิต รวบรวม และให้บริการโสตทัศนวัสดุที่มีเนื้อหาทางการแพทย์จำนวนมากมายหลายประเภท อาทิ ภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง สไลด์ แผ่นโปร่งใส และภาพนิ่ง เป็นต้น นอกจากนี้หอสมุดยังได้จัดทำคู่มือรวมรายการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ห้องสมุดอื่น ๆ ในการใช้บริการอีกด้วย

บริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางหลังจากที่ได้มีการจัดตั้งระบบ AVLINE (Audiovisual On-line) ซึ่งเป็นระบบการค้นสารนิเทศสำหรับวัสดุไม่ว่าพิมพ์และสื่อการสอนต่าง ๆ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดที่อยู่ในข่ายงานของระบบดังกล่าวสามารถติดต่อเพื่อทราบรายการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ได้โดยตรงในทันทีที่ต้องการ

๔. การให้บริการยืมระหว่างห้องสมุด

หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันจัดเป็นศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ที่สำคัญที่สุด ที่ให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดแก่ห้องสมุดทางการแพทย์แห่งอื่น ๆ ทั่วโลก โดยในระยะเริ่มแรกหอสมุดได้ให้บริการยืมวัสดุสิ่งพิมพ์ทั้งในรูปแบบของไมโครฟิล์มและต้นฉบับจริง ต่อมาเมื่อปริมาณความต้องการของผู้ใช้บริการมีเพิ่มขึ้น หอสมุดจึงได้เริ่มนำวิธีการถ่ายเอกสารเข้ามาใช้ในการให้บริการและได้กำหนดระเบียบเอาไว้ว่าจะให้บริการยืมวัสดุสิ่งพิมพ์แก่ห้องสมุดทางการแพทย์ที่หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันแน่ใจว่าในภูมิภาคนั้น ๆ ไม่มีวัสดุ

สิ่งพิมพ์รายการที่ขอมานั้นอย่างแท้จริง นอกจากนั้นยังได้เริ่มพัฒนาระบบการยืมระหว่างห้องสมุดให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยนำโทรพิมพ์มาใช้ในการให้บริการแก่ห้องสมุดต่าง ๆ ที่อยู่ในข่ายงาน ซึ่งวิธีนี้ทำให้ห้องสมุดสามารถขยายขอบเขตการให้บริการได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังได้ช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ สามารถติดต่อขอรับสารนิเทศที่ต้องการได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

๕. การให้บริการสารนิเทศ และการกระจายศูนย์สารนิเทศ

ห้องสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มในการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บและค้นคืนสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ เพื่อที่จะลดปัญหาในการค้นคว้าอ้างอิงของแพทย์และนักค้นคว้าวิจัย เนื่องจากการเพิ่มปริมาณของวรรณกรรมสาขาดังกล่าว อีกทั้งยังได้ใช้ระบบติดต่อโดยตรงทางสาย (On-line system) ซึ่งจะช่วยให้การบริการสารนิเทศเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น บริการสารนิเทศประเภทต่าง ๆ ได้แก่ MEDLARS, MEDLINE, SDILINE และ TOXLINE ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Thomas R. Cassidy, "The National Library of Medicine and Interlibrary Loan," Bulletin of Medical Library Association 55 (October 1967) : 390 - 391.

Mildred C. Langner, "The National Library of Medicine's Services: Initial Observations on Indexing, Interlibrary Loan, and Reference," Bulletin of Medical Library Association 55 (January 1967) : 34.

Frank B. Rogers, "Computerized Bibliographic Retrieval Services," Library Trends 23 (July 1974) : 86.

Darling, "Changes in Information Delivery," pp. 40 - 43.

MEDLARS (Medical Literature Analysis and Retrieval System)

เป็นระบบข่าวสารทางการแพทย์ซึ่งหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันได้จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ โดยนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บและค้นคืน บรรณานุกรมบทความประมาณล้านกว่ารายการจากวารสารทางการแพทย์ที่สำคัญทั่วโลกจำนวนประมาณ ๒,๕๐๐ รายการ เพื่อให้บริการบรรณานุกรมทั้งบรรณานุกรมเฉพาะวิชาและบรรณานุกรมย้อนหลังแก่แพทย์และนักค้นคว้าวิจัยทั่วโลกที่ติดต่อขอรับบริการจากศูนย์ข้อมูลแห่งนี้ ภัยเหตุดังกล่าวจึงนับว่าระบบ MEDLARS มีความสำคัญต่อการศึกษาและค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์อย่างมาก อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบ MEDLARS จะสามารถให้บริการบรรณานุกรมบทความจากวารสารทางการแพทย์ได้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ยังไม่อาจให้บริการแก่แพทย์และนักค้นคว้าวิจัยในห้องสมุดต่าง ๆ ที่ต้องการสารนิเทศอย่างรีบด่วนได้ในทันที ดังนั้นในปี ค.ศ. ๑๙๗๑ หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันจึงได้พัฒนาระบบข่าวสารดังกล่าวออกมาเป็นระบบติดต่อโดยตรงทางสาย (On-line system) โดยจัดในรูปแบบของข่ายงานเพื่อให้กลุ่มสมาชิกของข่ายงานซึ่งได้ติดตั้งเครื่องรับ (Terminal) ของตนเองสามารถติดต่อค้นสารนิเทศจากศูนย์ข้อมูลของ MEDLARS ได้โดยตรงในทันทีที่ต้องการ ระบบข่าวสารนี้เรียกว่า MEDLINE (MEDLARS On-line) ผลจากการพัฒนานี้ทำให้ห้องสมุดทางการแพทย์ประมาณ ๕๐ แห่ง ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดาสามารถให้บริการสารนิเทศแก่ผู้ใช้ห้องสมุดของตนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ส่วนประเทศอื่น ๆ นั้นปรากฏว่าห้องสมุดศูนย์วิทยาศาสตร์และห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศออสเตรเลีย บราซิล ฝรั่งเศส สวีเดน และสหราชอาณาจักร ก็ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในข่ายงานของระบบ MEDLINE เพื่อให้บริการสารนิเทศภายในประเทศของตนด้วย นอกจากนี้ห้องสมุดขององค์การอนามัยโลกที่กรุงเจนีวา

*พรทิพย์ อาณาประโยชน์, "เมดลาร์ส, ระบบข้อมูลทางการแพทย์," วารสารห้องสมุด ๓๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๒๓) : ๒๕๕ - ๒๕๖.

ประเทศสวีเดนและแคนาดาได้เข้าร่วมในข่ายงานดังกล่าว และต่อมาได้จัดตั้งศูนย์ข่าวสารทางการแพทย์ขององค์การอนามัยโลก (WHO MEDLINE Center) ขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาในทวีปแอฟริกา เอเชีย และกลุ่มประเทศบนหมู่เกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก (Oceania) โดยมีการติดต่อเชื่อมโยงกับระบบ MEDLINE ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา เพื่อให้บริการค้นบรรณานุกรมย้อนหลังและบริการข่าวสารทันสมัยทางการแพทย์และสาธารณสุขแก่กลุ่มประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยเช่นกัน

SDILINE (Selective Dissemination of Information On-line)

เป็นบริการเผยแพร่สารนิเทศที่เลือกสรรตามความต้องการเฉพาะบุคคลโดยระบบติดต่อโดยตรงทางสาย หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกาได้เริ่มจัดบริการนี้ขึ้นเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๓ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บสารนิเทศใหม่ล่าสุดที่ห้องสมุดได้รับและยังไม่ได้ลงพิมพ์ใน Index Medicus เอาไว้ในศูนย์ข้อมูล MEDLARS และทำการเผยแพร่สารนิเทศใหม่ ๆ เหล่านี้โดยการค้นคืนตามหัวเรื่องที่ใช้แต่ละบุคคลได้แจ้งความจำนงเอาไว้แล้ว โดยใช้ระบบติดต่อโดยตรงทางสายซึ่งจะช่วยให้แพทย์และนักค้นคว้าวิจัยได้รับสารนิเทศอย่างรวดเร็วที่สุดและประหยัดเวลาในการค้นคว้าด้วยตนเองอย่างมาก

* Rolf Weitzel, "MEDLINE Services to the Developing Countries," Bulletin of Medical Library Association 64 (January 1976): 32 - 33.

• Sandra Wood and Robert S. Seeds, "Development of SDI Service from Manual Current Awareness to SDILINE," Bulletin of Medical Library Association 62 (October 1974) : 374.

• Rachael Lever, "Current Literature Services," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London : The Library Association, 1981), pp. 212 - 213.

TOXLINE (Toxicology Information On-line)

เป็นบริการสารนิเทศเฉพาะสาขาคตามโครงการสารนิเทศทางพิษวิทยา (Toxicology Information Program) ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน ศูนย์ข้อมูล TOXLINE จะให้บริการสารนิเทศทางคานเภสัชวิทยา พิษวิทยา และสารพิษ ชนิดต่าง ๆ แก่ ห้องสมุดที่อยู่ในข่ายงานโดยระบบติดต่อโดยตรงทางสาย*

นอกจากหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันจะทำหน้าที่เป็นศูนย์สารนิเทศในการให้บริการสารนิเทศทางการแพทย์แก่ห้องสมุดอื่น ๆ โดยตรงแล้ว ยังได้เริ่มโครงการขยายศูนย์สารนิเทศออกไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาจำนวน ๕๕ แห่ง (Regional Medical Programs) โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. เป็นข่ายงานในการติดต่อช่วยค้นบรรณานุกรมจากศูนย์ MEDLARS ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน เพื่อบริการสารนิเทศให้แก่บุคลากรในสาขาวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล
๒. ให้ความช่วยเหลือแก่ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์และห้องสมุดโรงพยาบาล ในการปรับปรุงทรัพยากรและบริการห้องสมุด
๓. ฝึกอบรมบุคลากรห้องสมุดในการให้บริการสารนิเทศใหม่ ๆ
๔. ให้ความช่วยเหลือในการจัดหาเอกสารที่ไม่มีในภูมิภาคของคนจากห้องสมุดทางการแพทย์อื่น ๆ ที่มีทรัพยากรมากกว่า โดยการยืมระหว่างห้องสมุด*

*Darling, "Changes in Information Delivery," p. 42.

*Vern. M. Pings, "Improved Document Delivery Services,"
Library Trends 23 (July 1974) : 97.

ในการกระจายสารนิเทศจากศูนย์สารนิเทศในแต่ละภูมิภาคไปสู่ห้องสมุด
 ทางการแพทย์ต่าง ๆ จะอาศัยคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ และโทรพิมพ์ เป็นเครื่องมือในการ
 ติดต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทรทัศน์และโทรพิมพ์นั้นนิยมใช้กันมากที่สุด เช่นที่ศูนย์สารนิเทศ
 Ohio Valley Regional Medical Program ได้ให้บริการตอบคำถามและช่วยการ
 ค้นคว้าทางคานาเกสซ์วิทยาแก่ห้องสมุดต่าง ๆ ในเขตภูมิภาคเดียวกันโดยใช้โทรทัศน์ เรียกว่า
 WATS Line (Wide Area Telephone Service) ทั้งนี้การดำเนินงานจะอยู่ภายใต้
 การควบคุมของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน ส่วนโทรพิมพ์ใช้กันมากในด้านการยืมระหว่าง
 ห้องสมุดซึ่งเรียกว่า Teletypewriter Exchange Service (TWX) โดยศูนย์สาร-
 นิเทศของแต่ละภูมิภาคจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อกับศูนย์ข้อมูล MEDLARS
 ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน แล้วจึงกระจายสารนิเทศให้แก่ห้องสมุดในกลุ่มของตน^๑

กล่าวโดยสรุป บทบาทของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันไม่ว่าจะเป็นคานาการจั
 ทำคู่มือต่าง ๆ อันได้แก่ Index Medicus และ National Library of Medicine
 Current Catalog หรือการบริการคานาโสศกทัศน์วัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งการบริการสาร-
 นิเทศตามที่ได้อธิบายมาแล้วนั้นล้วนแต่มีอิทธิพลต่อห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไป ก็
 เห็นได้ว่าห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ได้ใช้ประโยชน์จากบริการเหล่านี้ และได้อาศัยคู่มือต่าง ๆ
 เข้ามาใช้ในการจัดบริการของห้องสมุดในเวลาต่อมา

^๑ Elizabeth Maxson and Michael D. Sprinkie, "Extending
 Library Services by Using a New Technology," Bulletin of Medical
 Library Association 60 (April 1972) : 310 - 313.

^๒ Mark Hodges, "TWX and Interlibrary Loans, One Library's
 Experience," Bulletin of Medical Library Association 64 (October
 1976) : 300.

ลักษณะการให้บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนา

บริการที่ห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้จัดขึ้นตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามการเพิ่มปริมาณของวรรณกรรมทางการแพทย์ รวมทั้งการที่ได้รับอิทธิพลทางด้านบริการจากหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า

ในปัจจุบันการให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้ามักได้จำกัดขอบเขตการค้นคว้าอยู่เฉพาะภายในห้องสมุดเท่านั้น แต่ได้ขยายออกไปในรูปของการติดต่อยุ่ร่วมกันกับห้องสมุดอื่น ๆ มากยิ่งขึ้นเพื่อนำสารนิเทศใหม่ ๆ มาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดของตน ทั้งนี้เนื่องจากขอบเขตเนื้อหาของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์กว้างขวางเกินกว่าที่ห้องสมุดแต่ละแห่งจะสามารถจัดหาทรัพยากรได้อย่างครบถ้วน โดยทั่วไปห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ มักจะติดต่อยุ่ร่วมมือในการช่วยค้นคว้าสารนิเทศจากห้องสมุดในภูมิภาคเดียวกันที่มีทรัพยากรสมบูรณ์กว่า แต่ในบางกรณีสารนิเทศที่ผู้ใช้ต้องการมีขอบเขตกว้างขวางมากซึ่งห้องสมุดเหล่านี้ไม่อาจจัดหาให้ได้ จึงต้องขอความร่วมมือจากหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน โดยใช้ระบบ MEDLINE หรือจากศูนย์บริการสารนิเทศที่ให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าทางโทรศัพท์โดยเฉพาะ อาทิเช่น ห้องสมุดศูนย์ทางการแพทย์แห่งมหาวิทยาลัยเคนตักกี (University of Kentucky Medical Center Library) ซึ่งให้บริการสารนิเทศทางการแพทย์ เภสัชวิทยา และพิษวิทยา และสมาคมแพทย์แห่งเมือง แชน

¹ Maureen Forrest, "The Enquiry Service," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London : The Library Association, 1981), p. 176.

² Maxson and Sprinkie, "Extending Library Services by Using New Technology," p. 312.

เบอร์นาดีโน (San Bernadino County Medical Society) ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้ให้บริการสารนิเทศทางค่านเวชศาสตร์ป้องกันและการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

๒. บริการข่าวสารทันสมัย

บริการข่าวสารทันสมัย เป็นบริการสารนิเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แพทย์ นักวิทยาศาสตร์ นักค้นคว้าวิจัย ตลอดจนผู้ที่ปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพทางการแพทย์ได้ทราบถึงความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคนิคใหม่ ๆ อันทันสมัยทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ บริการข่าวสารทันสมัยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ บริการสารนิเทศและสิ่งพิมพ์บรรณานุกรม (Information and Bibliographic Publications) หมายถึง การที่ห้องสมุดจัดทำรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ถายสำเนาสารบัญของวารสารทางวิชาการฉบับใหม่ล่าสุด ตลอดจนเสนอสารนิเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุด ซึ่งสารนิเทศเหล่านั้นมักจะปรากฏอยู่ในคอลัมน์ "ข่าว" ของวารสารทางการแพทย์ที่สำคัญ ได้แก่ Lancet, British Medical Journal, Nature และ Nursing Mirror เป็นต้น นอกจากนี้ห้องสมุดอาจติดต่อขอรับสารนิเทศที่ทันสมัยในสาขาต่าง ๆ ทางการแพทย์จากหน่วยงาน สถาบัน หรือศูนย์ที่ทำหน้าที่บริการข่าวสารทันสมัยโดยเฉพาะมาให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อีกวิธีหนึ่ง หน่วยงานและสถาบันดังกล่าวได้แก่

Roy Tabor, "Information for Health : Informing Patients and Public," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London: The Library Association, 1981), pp. 57 - 58.

Lever, "Current Literature Services," p. 203.

สถาบันสารนิเทศทางวิทยาศาสตร์ (Institute of Scientific Information-ISI) เป็นสถาบันที่จัดทำวารสารข่าวสารทันสมัยที่มีชื่อเสียง คือ Current Contents โดยจัดทำแยกออกเป็นหมวด ๆ ตามสาขาวิชาต่าง ๆ หมวดที่รวบรวมข่าวสารทันสมัยทางการแพทย์ ได้แก่ Life Sciences และ Clinical Practice นอกจากนี้สถาบัน ISI ยังได้จัดทำดัชนีการอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ (Science Citation Index) ซึ่งครอบคลุมสาขาทางการแพทย์ด้วย

ศูนย์สารนิเทศทางสมอง (Brain Information Center) ในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้จัดเผยแพร่ข่าวสารทางค่านประสาทวิทยาออกมาเป็นรูปเล่มต่าง ๆ ได้แก่ Sleep Bulletin และ Neuroendocrine Control Mechanism

ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Documentation Center) ในประเทศอังกฤษให้บริการข่าวสารทันสมัยสาขาวิทยาศาสตร์และแพทยศาสตร์เป็นประจำทุกสัปดาห์ ข่าวสารดังกล่าวจัดทำออกมาในลักษณะรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายแก่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไป

Royal College of General Practitioners ในประเทศอังกฤษ ได้จัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ทางทางการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ New Reading for General Practitioners และ Nursing Bibliography เพื่อให้บริการแก่แพทย์และผู้ที่สนใจทั่วไป

๒.๒ บริการเผยแพร่สารนิเทศที่เลือกสรรตามความต้องการเฉพาะบุคคล (Selective Dissemination of Information-SDI) เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า สารนิเทศใหม่ ๆ ที่ทันสมัยจากวรรณกรรมทางการแพทย์มีความสำคัญยิ่งสำหรับแพทย์ แต่

ส่วนใหญ่แพทย์มักจะไม่ค่อยมีเวลาที่จะติดตามและค้นหาสารนิเทศที่ต้องการได้เป็นประจำ ด้วยเหตุนี้ห้องสมุดจึงได้จัดบริการ เผยแพร่สารนิเทศที่เลือกสรรตามความต้องการเฉพาะบุคคลขึ้น เพื่อเสนอสารนิเทศใหม่ ๆ ตามหัวข้อเรื่องที่ผู้ใช้ได้แจ้งความจำนงเอาไว้ให้ถึงตัวผู้ใช้ โดยตรงอยู่เสมอ โดยรวบรวมบทความเฉพาะวิชาจาก Index Medicus ฉบับใหม่ล่าสุดที่ห้องสมุดได้รับหรือให้บริการ SDILINE จากศูนย์ข้อมูล MEDLARS ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา ซึ่งก็ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

๓. บริการค้นสารนิเทศ

บริการค้นสารนิเทศ เป็นบริการที่ให้ความสะดวกแก่แพทย์และนักค้นคว้าวิจัย ในการค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยห้องสมุดจะรวบรวมรายการสิ่งพิมพ์ในสาขาวิชาทางการแพทย์เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ทั้งรายบุคคลและผู้ใช้ทั่วไปในห้องสมุด คู่มือที่ใช้ในการรวบรวมบรรณานุกรมทางการแพทย์คือ Index Medicus นอกจากคู่มือดังกล่าวแล้วแหล่งสารนิเทศที่สำคัญที่ห้องสมุดทางการแพทย์ทั่วโลกสามารถติดต่อขอบรรณานุกรมในหัวเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำมาบริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ได้แก่ ศูนย์ข้อมูล MEDLARS ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกา ศูนย์ข้อมูลดังกล่าวได้รวบรวมบรรณานุกรมตามหัวเรื่องต่าง ๆ และจัดพิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่มโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เรียกว่า National Library of Medicine Literature Searches ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ จะสามารถตรวจรายการเอกสารบรรณานุกรมที่ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นนี้จากเล่ม Index Medicus และติดต่อขอบรรณานุกรมได้จากหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกาโดยไม่เสียค่าบริการแต่อย่างใด นอกจากศูนย์ข้อมูลของหอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกาแล้วยังมีแหล่งสารนิเทศอื่น ๆ ที่ให้บริการบรรณานุกรมทางการแพทย์ ได้แก่ ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ในกรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ (Excerpta Medica Data Base-EMBASE) และบริการสารนิเทศโดยใช้

Wood and Seeds, "Development of SDI Service from Manual Current Awareness to SDILINE," p.374.

ระบบคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดสหราชอาณาจักร (British Library Automated Information Service-BLAISE) เป็นต้น

๔. บริการยืมระหว่างห้องสมุด

บริการยืมระหว่างห้องสมุด เป็นความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในอันที่จะช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้เข้าถึงสารนิเทศและวรรณกรรมทางการแพทย์ที่ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นทั่วโลก เพราะห้องสมุดแห่งเดียวย่อมไม่สามารถรวบรวมวรรณกรรมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน ในปัจจุบันบริการยืมระหว่างห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้วมีความสะดวกและรวดเร็วมาก เนื่องจากได้มีการนำโทรพิมพ์มาใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อกัน ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ที่สำคัญที่สุดที่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปจะสามารถติดต่อบริการยืมระหว่างห้องสมุด ได้แก่ หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกัน นอกจากนี้ศูนย์สารนิเทศอีกแห่งหนึ่งซึ่งตั้งอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้วในทวีปเอเชียคือ ศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศญี่ปุ่น (Southeast Asian Medical Information Center-SEAMIC) ก็ได้ให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดในรูปของการถ่ายเอกสารสิ่งพิมพ์ในสาขาแพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งที่มีอยู่ในศูนย์ SEAMIC เองและในห้องสมุดใกล้เคียงให้แก่ห้องสมุดทางการแพทย์ โดยเฉพาะห้องสมุดทางการแพทย์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยไม่คิดค่าบริการแต่อย่างใด

Robertson, "Literature Searching," pp. 195 - 196.

Takeo Urata, ed., Medical and Health Libraries in Southeast Asia, (Tokyo : Southeast Asian Medical Information Center, 1977), p. 185.

๕. บริการบรรณนิวารสาร

บริการบรรณนิวารสาร จัดขึ้นเพื่อที่จะลบลบปัญหาให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดในการค้นหารวบรวมกรรมการแพทย์ ซึ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บรรณนิแต่ละรายการซึ่งประกอบด้วย ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ วัน เดือน ปี และเลขหน้าบทความนั้นปรากฏ จะเป็นแนวทางนำผู้ใช้ห้องสมุดไปสู่สารนิเทศที่ต้องการได้โดยสะดวกและรวดเร็ว บรรณนิวารสารทางการแพทย์ที่สำคัญที่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปได้จัดไว้บริการ ได้แก่ Index Medicus เนื่องจากเป็นบรรณนิวารสารที่ครอบคลุมวารรวมกรรมการแพทย์ได้อย่างกว้าง สำหรับบรรณนิวารสารอื่น ๆ ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ได้จัดไว้บริการ ได้แก่ บรรณนิการอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ (Science Citation Index), Endocrinology Index, Index of Dermatology และ International Nursing Index เป็นต้น

๖. บริการวารสารสาระสังเขป

บริการวารสารสาระสังเขป จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับบริการบรรณนิวารสาร แต่ต่างกันที่บรรณนิวารสารจะเสนอเฉพาะรายละเอียดทางบรรณานุกรมของสิ่งพิมพ์เท่านั้น ส่วนวารสารสาระสังเขปจะเสนอเรื่องย่อของสิ่งพิมพ์พร้อมทั้งให้รายละเอียด

Robertson, "Literature Searching," p. 187.

วารสารสาระสังเขป เป็นสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมการย่อสาระสำคัญ หรือการแจ้งเนื้อเรื่องย่อ รวมทั้งการวิเคราะห์คุณค่าของบทความวารสาร จุลสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ สาระสังเขปแต่ละรายการจะประกอบด้วยรายละเอียดทางบรรณานุกรม เพื่อให้ผู้อ่านติดตามอ่านต้นฉบับที่สมบูรณ์ได้.

ทางบรรณานุกรมด้วย วารสารสาระสังเขปทางการแพทย์ที่สำคัญที่ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ได้จัดไว้ให้บริการ ได้แก่ Excerpta Medica เพราะวารสารสาระสังเขปดังกล่าวนี้ครอบคลุมวรรณกรรมสาขาวิชาทางการแพทย์ไว้เกือบทั้งหมด กล่าวคือ ในปัจจุบันได้จัดพิมพ์ออกมาทั้งสิ้นถึง ๔๔ หมวด นอกจากนี้ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ยังจัดหาวารสารสาระสังเขปในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องไว้ให้บริการด้วย เพื่อให้การบริการสาระสังเขปเป็นไปอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วารสารสาระสังเขปเหล่านั้นได้แก่ Chemical Abstracts, Biological Abstracts และ Psychological Abstracts เป็นต้น

๗. บริการสอนการใช้ห้องสมุด

การสอนการใช้ห้องสมุดโดยวิธีการนำชมห้องสมุดที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น ไม่ได้ช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ผู้รับบริการอย่างแท้จริง เพราะการนำชมห้องสมุดแบบเป็นกลุ่มนั้นมีข้อเสียคือ ผู้รับบริการไม่ได้รับความรู้ครบถ้วนในเวลาอันจำกัด อีกทั้งยังเป็นการรบกวนผู้ใช้ห้องสมุดคนอื่น ๆ อีกด้วย

ในปัจจุบันห้องสมุดทางการแพทย์ได้นำคอมพิวเตอร์และโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์เข้ามาช่วยในการสอนการใช้ห้องสมุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๗.๑ การสอนการใช้ห้องสมุดโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

(Computer-Assisted Instruction-CAI) ได้แก่ ระบบ PLATO (Programmed Logic for Automatic Teaching Operation) เป็นระบบการบันทึกข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนการใช้ห้องสมุดโดยกำหนดโปรแกรมเอาไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ทำการสอนได้เองโดยอัตโนมัติในเวลาที่ใช้ของ การ วิธีนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วย

Ibid., p. 192.

Ibid., p. 193.

ตนเองและได้รับความรู้อย่างละเอียดครบถ้วนตามโปรแกรมที่ได้กำหนดเอาไว้ รายละเอียดของเนื้อหาวิชาประกอบด้วย วิธีใช้คู่มือช่วยค้น ระบบการจัดเก็บวัสดุสิ่งพิมพ์ วิธีค้นวัสดุสิ่งพิมพ์ และบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด เป็นต้น

๓.๒ การสอนการใช้ห้องสมุดและการนำชมห้องสมุดโดยใช้เทปบันทึกเสียง วิธีนี้ผู้เข้าเรียนทุกคนจะได้รับเทปบันทึกเสียงขนาดเล็กพร้อมหูฟังคนละ ๑ ชุด ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวสามารถนำติดตัวไปในขณะเดินชมห้องสมุด รายละเอียดของเนื้อหาวิชาที่ได้บันทึกไว้ในเทปประกอบด้วย วิธีค้นสารนิเทศ แหล่งจัดเก็บวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ วิธีใช้คู่มือช่วยค้น และระเบียบกฎเกณฑ์ในการใช้ห้องสมุด

นอกจากการใช้เทปบันทึกเสียงในการสอนการใช้ห้องสมุดตลอดจนการนำชมห้องสมุดแล้ว ยังได้มีการนำเทปบันทึกเสียงมาใช้ในการสอนวิธีใช้กรรมนิวารสารและวารสารสาระสังเขปโดยเฉพาะ เช่น Index Medicus, กรรมนิการอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์ (Science Citation Index), Chemical Abstracts, Biological Abstracts และ Excerpta Medica เป็นต้น โดยจะติดตั้งเทปบันทึกเสียงไว้ที่โต๊ะบริการคู่มือเหล่านี้ เมื่อผู้ใช้ต้องการทราบวิธีใช้คู่มือก็จะยกหูฟังซึ่งมีลักษณะคล้ายหูโทรศัพท์ขึ้น จากนั้นเครื่องจะทำงานทันทีโดยอัตโนมัติและจะอธิบายการใช้กรรมนิวารสารและวารสารสาระสังเขปให้ผู้ใช้ทราบอย่างละเอียด

Elisabeth B. Davis, "A Two - Phased Model for Library Instruction," Bulletin of Medical Library Association 65 (January 1977) : 41.

Elizabeth S. Eaton, "Library Orientation Methods," Bulletin of Medical Library Association 60 (January 1972) : 135 - 136.

การสอนการใช้ห้องสมุดและการนำชมห้องสมุดทั้งสองวิธีดังกล่าวนี้มีข้อดีคือ ผู้ใช้ห้องสมุดแต่ละคนได้รับความรู้ที่ต้องการได้ทั้งหมด สามารถพึงเนื้อหาบางตอนซ้ำได้ สามารถเข้าเรียนในช่วงเวลาใดก็ได้ตามต้องการ และประการสำคัญการสอนลักษณะเช่นนี้จะไม่รบกวนผู้ใช้ห้องสมุดคนอื่น ๆ

๔. บริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์มีความสำคัญยิ่งสำหรับการเรียนการสอนวิชาแพทยศาสตร์ เพราะการเรียนโดยมีโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์เป็นสื่อกลางจะช่วยให้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการวินิจฉัยโรคและการรักษาผู้ป่วย ซึ่งจะเป็นการยกระดับความรู้และทักษะให้ดีขึ้นกว่าการเรียนด้วยตำราแต่เพียงอย่างเดียว ด้วยเหตุดังกล่าว ห้องสมุดทางการแพทย์จึงได้จัดโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ไว้ให้บริการ ซึ่งได้แก่ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์ สไลด์ फिल्मสตริป แผ่นโปร่งใส ตลอดจนภาพนิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ จะสามารถติดต่อขอรับบริการทำสำเนาโสตทัศนวัสดุประเภทต่าง ๆ ได้จากหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน และจากศูนย์การศึกษาทางการแพทย์ มหาวิทยาลัยดันดี สกอตแลนด์ (Center for Medical Education, University of Dundee, Scotland) ซึ่งเป็นศูนย์โสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์อีกแห่งหนึ่ง ที่อยู่ในสหราชอาณาจักร^๒

^๒Veronica F. Baker, "Audiovisual Stock and Services," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London : The Library Association, 1981), pp. 122 - 124.

^๓Ibid., p. 136.

๘. บริการวัสดุย่อส่วน

เป็นบริการที่ห้องสมุดจัดขึ้นเพื่อที่จะลดปัญหาเกี่ยวกับเนื้อที่ในการจัดเก็บวรรณกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งวารสารทางการแพทย์ซึ่งเพิ่มปริมาณขึ้นเรื่อย ๆ การจัดบริการวัสดุย่อส่วนของวารสารนั้นนอกจากจะช่วยประหยัดเนื้อที่ในการจัดเก็บแล้วยังช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเย็บเล่มวารสารและวารสารสูญหายอีกด้วย ปัจจุบันห้องสมุดทางการแพทย์ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาได้จัดบริการวัสดุย่อส่วนกันมากขึ้น ทั้งนี้จากการสำรวจของ โจ แอนน์ เบลล์ (Jo Ann Bell) ในปี ค.ศ. ๑๙๗๗ พบว่ามีห้องสมุดทางการแพทย์ที่ได้จัดบริการดังกล่าวแล้วประมาณ ๗๕ % ของห้องสมุดทั้งหมด ประเภทของวัสดุย่อส่วนที่ห้องสมุดต่าง ๆ ได้จัดไว้บริการมากที่สุด ได้แก่ ไมโครฟิล์มและไมโครฟิช เป็นต้น

๑๐. บริการถ่ายเอกสาร

บริการถ่ายเอกสาร เป็นบริการที่นิยมแพร่หลายในห้องสมุดทางการแพทย์ เพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของบริการยืมระหว่างห้องสมุด นับตั้งแต่หอสมุดแพทย์แห่งชาติอเมริกันได้พัฒนาระบบการยืมระหว่างห้องสมุด โดยการถ่ายเอกสาร วิธีดังกล่าวก็ได้ใช้สืบทอดกันมา จนกระทั่งปัจจุบันการถ่ายเอกสารนับว่าเป็นการให้บริการยืมระหว่างห้องสมุดวิธีหนึ่งซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาทางการแพทย์

นอกจากการถ่ายเอกสารจะใช้ประโยชน์ในการยืมระหว่างห้องสมุดแล้วในห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปยังได้จัดบริการถ่ายเอกสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการในห้องสมุดแต่ละแห่ง เนื่องจากวรรณกรรมทางการแพทย์มีราคาแพง การถ่าย

เอกสารจะช่วยลดภาระในการซื้อต้นฉบับ อีกทั้งยังช่วยให้ห้องสมุดมีเอกสารต้นฉบับไว้บริการในห้องสมุดตลอดเวลา ปัจจุบันได้มีการพัฒนาโดยนำเครื่องถ่ายเอกสารระบบสีมาใช้ในห้องสมุดทางการแพทย์ เช่น ห้องสมุดทางการแพทย์ ลิสเตอร์ ฮิลล์ แห่งมหาวิทยาลัยอลาบามา (Lister Hill Library, University of Alabama) เอกสารที่ถ่ายโดยเครื่องดังกล่าวจะมีสีตามต้นฉบับเดิมและมีคุณภาพดีจึงได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะภาพสีมีคุณค่าอย่างยิ่งที่จะใช้ประโยชน์ในการศึกษาทางการแพทย์

จะเห็นว่าในปัจจุบันลักษณะการให้บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนา มีขอบเขตการบริการที่กว้างขวางโดยเน้นการบริการคานสารนิเทศเป็นสำคัญ มีการประสานงานกันระหว่างห้องสมุดตลอดจนใช้เทคนิคและวิธีอันทันสมัยในห้องสมุดโดยเฉพาะ

ลักษณะและปัญหาในการให้บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลัง

พัฒนา

คาแวน แมคคาร์ธี (Cavan McCarthy) ได้กล่าวถึงการให้บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาในทวีปเอเชียและทวีปอาฟริกาว่ามีลักษณะและปัญหาต่าง ๆ ดังจะแยกกล่าวตามประเภทของบริการดังต่อไปนี้

๑. บริการสิ่งพิมพ์และการให้ยืมสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่จัดให้บริการในห้องสมุดอันได้แก่ หนังสือ และวารสารมีจำนวนน้อยและไม่ทันสมัยเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาต่าง ๆ จะต้องจัดหาสิ่งพิมพ์จากแหล่งผลิตในประเทศตะวันตก ซึ่งจะต้องใช้เวลาค่อนข้างนานในการ

^๒James A. Thompson and Michael R. Kronenfeld, "Lister Hill Library Evaluates First - Year Use of The New Xerox Color Copier," Bulletin of Medical Library Association 67 (October 1979) : 400 - 401.

จัดสิ่งพิมพ์ดังกล่าว สำหรับการจัดสิ่งพิมพ์ไว้ให้บริการในห้องสมุดนั้นส่วนใหญ่จะจัดแบบ
ชั้นปก เนื่องจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มีราคาแพง ห้องสมุดจึงต้องควบคุมอย่างเข้มงวดเป็นผล
ให้บริการให้ยืมสิ่งพิมพ์ไม่กว้างขวางดัง เช่นห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว

๒. บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า

ลักษณะของบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของห้องสมุดในประเทศ
ที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะมีขอบเขตของการค้นคว้าจำกัดอยู่ภายในห้องสมุด ทั้งนี้เนื่องจาก
ห้องสมุดต่าง ๆ ยังขาดความร่วมมือกัน ประกอบกับประเทศเหล่านี้ไม่มีศูนย์สารนิเทศที่จะ
ให้บริการช่วยเหลือในด้านการค้นสารนิเทศอย่างจริงจัง ส่วนบรรณารักษ์ผู้ทำหน้าที่ให้บริการ
ส่วนใหญ่ขาดพื้นฐานความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกฝน
ให้มีความรู้ความชำนาญในสาขาดังกล่าวจึงทำให้ไม่สามารถให้บริการตอบคำถามและช่วย
การค้นคว้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ห้องสมุดทางการแพทย์
ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาขาดแคลนคู่มืออ้างอิงสำหรับให้บริการตอบคำถามและช่วยการ
ค้นคว้าเนื่องจากคู่มือต่าง ๆ มีราคาแพง ดังนั้นห้องสมุดจึงไม่อาจจัดหาให้บริการได้มากนัก

๓. บริการข่าวสารทันสมัย

เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนายังไม่มีศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ที่จะให้
บริการข่าวสารทันสมัยกันอย่างจริงจังดัง เช่นที่มีอยู่ในประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นห้องสมุด
ทางการแพทย์ในประเทศเหล่านี้จึงได้จัดทำรายชื่อนิตยสารใหม่ตลอดจนถ่ายสำเนาสารบัญ
ของวารสารทางวิชาการฉบับใหม่ล่าสุดขึ้นเอง เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ในห้องสมุดแต่ละแห่ง
เช่น ห้องสมุดทางการแพทย์ในเมือง ลากอส (Lagos) ประเทศไนจีเรีย ได้จัดทำ
วารสารข่าวสารทันสมัยเรียกว่า Contents of Current Journals เป็นการรวบรวม
รวมหน้าสารบัญของวารสารที่ห้องสมุดได้รับในแต่ละสัปดาห์เพื่อบริการแก่แพทย์และนักค้นคว้า
วิจัยในห้องสมุด* สำหรับการจัดทำรายชื่อนิตยสารใหม่เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ใช้ห้องสมุดนั้นเป็นบริการ

*Akin Oluwakuyide, "An Examination of Nigerian Medical
Library Service and Problems," Bulletin of Medical Library Association
60 (April 1972) : 318.

ที่จัดขึ้นอย่างแพร่หลายในท้องสมุคทางการแพทย์ส่วนใหญ่ ก็ยังเห็นได้ว่าท้องสมุคทางการแพทย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนถึง ๗๒ % ที่ได้จัดบริการนี้ขึ้น

๔.๔. บริการยืมระหว่างท้องสมุคและบริการคนสารนิเทศ

บริการยืมระหว่างท้องสมุคและบริการคนสารนิเทศของท้องสมุคทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนา ส่วนใหญ่ยังไม่กว้างขวางและบริการด้วยความล่าช้า ทั้งนี้เพราะยังนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้กันน้อยมากตลอดจนขาดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่

๔.๔.๑ ความร่วมมือระหว่างท้องสมุค

ท้องสมุคในประเทศที่กำลังพัฒนายังมีการติดต่อยืมกันน้อย ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากระบบการติดต่อสื่อสารทั้งทางไปรษณีย์และทางโทรคมนาคมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นโอกาสที่บรรณารักษ์จะติดต่อยืมกันเพื่อทำสัทธิบัตร ทำเนียบนาม หรือควบคุมบรรณานุกรม วัสดุสิ่งพิมพ์ทางการแพทย์ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นไปได้ยาก

๔.๔.๒ การจัดตั้งข่ายงาน

โดยเหตุที่ท้องสมุคต่าง ๆ เหล่านี้ขาดความร่วมมือกันดังกล่าว จึงทำให้มีการพัฒนาจัดตั้งข่ายงานกันน้อยมาก มีบางประเทศเท่านั้นที่ได้มีการจัดตั้งข่ายงานขึ้นเพื่อให้บริการสารนิเทศแก่ท้องสมุคทางการแพทย์ในภูมิภาคของตน เช่น ประเทศบราซิล ได้จัดตั้งศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์ซึ่งเรียกว่า BIREME (Bibliotheca Regional de Medica) โดยได้เชื่อมโยงติดต่อกับ MEDLINE ของหอสมุคแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน เพื่อขอรับสารนิเทศทางการแพทย์มาให้บริการแก่ท้องสมุคในภูมิภาคใกล้เคียง

*Cavan McCarthy, "Third World Medical Libraries," in Medical Librarianship, ed. Michael Carmel (London: The Library Association, 1981), pp. 297 - 304.

ส่วนในประเทศอื่น ๆ นั้น แม้ว่าองค์การอนามัยโลกจะได้เข้ามาจัดตั้งศูนย์สารนิเทศทาง การแพทย์ที่เชื่อมโยงจากหอสมุดแพทย์แห่งชาติคืออเมริกัน (WHO MEDLINE Center) ขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาก็ตาม แต่การให้บริการช่วยค้นสารนิเทศ ก็ยังมีอุปสรรคอย่างมากเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร เช่น สารนิเทศส่งถึงผู้รับล่าช้าหรือใน บางกรณีเกิดการสูญหาย เป็นต้น

๕. บริการบรรณนิวารสารและวารสารสาระสังเขป

ห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับ งบประมาณไม่เพียงพอที่จะบอกรับบรรณนิวารสารและวารสารสาระสังเขปซึ่งมีราคาค่อนข้าง แพงมาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้จากผลการ สํารวจของ เอส. ซี. ดีร์ (S.C. Dhir) พบว่ามีห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวนถึง ๔๐ % ที่บอกรับบรรณนิวารสารและวารสาร สาระสังเขปเพียง ๓ รายการ หรือน้อยกว่านี้ ส่วนในห้องสมุดทางการแพทย์บางแห่งที่ไม่ สามารถบอกรับบรรณนิวารสารได้นั้น ก็จะทำการบรรณนิวารสารขึ้นเองจากวารสารที่ห้องสมุด ใ้บอกรับ ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดไม่มีโอกาสที่จะได้ทราบถึงวรรณกรรม ทางการแพทย์อื่น ๆ ที่ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นทั่วโลก

Weitzel, MEDLINE Services to the Developing Countries,"

p. 34.

S.C. Dhir and S.K. Anand, "Survey of Medical School Libraries in South-East Asia," UNESCO Bulletin for Libraries 26 (November - December 1972) : 320.

๖. บริการสอนการใช้ห้องสมุด

บริการสอนการใช้ห้องสมุดของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนา ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินไปในแนวที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา กล่าวคือ มีบรรณารักษ์เป็นผู้ทำหน้าที่นำชมและสอนการใช้ห้องสมุดโดยมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพของห้องสมุดโดยทั่วไป และการใช้คู่มือต่าง ๆ ตลอดจนการค้นวัสดุสิ่งพิมพ์ในห้องสมุดเป็นสำคัญ สำหรับห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาบางแห่งแม้ว่าจะมีการพัฒนาการจัดบริการสอนการใช้ห้องสมุดขึ้นบ้าง โดยการนำเอาสื่อทัศนวัสดุบางประเภท เช่น ภาพยนตร์ และสไลด์ มาใช้แต่ก็นับว่ายังค่อนข้างล้าหลังกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งได้นำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์มาใช้ในการสอนการใช้ห้องสมุด

๗. บริการทัศนวัสดุและอุปกรณ์ และบริการถ่ายเอกสาร

ห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีการจัดบริการทัศนวัสดุและอุปกรณ์บางประเภท บริการวัสดุย่อส่วน และบริการถ่ายเอกสารขึ้นบ้างแล้ว แต่ยังไม่กว้างขวางมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดทางการแพทย์ในกลุ่มประเทศเหล่านี้ประสบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ทัศนวัสดุและเครื่องถ่ายเอกสารมีราคาแพง ดังนั้นจึงจัดหามาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุดได้ค่อนข้างน้อย ดังปรากฏว่าห้องสมุดทางการแพทย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีเครื่องอ่านไมโครฟิล์มและเครื่องถ่ายเอกสาร มีจำนวนเพียง ๓๐ % และ ๒๓ % เท่านั้น^๑

จากลักษณะการจัดบริการ ของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนา ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะการจัดบริการของห้องสมุดทาง

^๑S.C. Dhir and S.K. Anand, "A Profile of Health Sciences Libraries in Southeast Asia," Bulletin of Medical Library Association 66 (July 1978) : 293.

การแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะเห็นได้ว่า บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนายังค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากไม่มีการพัฒนาการจับบริการให้มีความก้าวหน้าเท่าที่ควร และยังมี การนำเอาเทคโนโลยีมาใช้กันน้อยมาก ดังนั้นลักษณะของบริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นจึงดำเนินไปในแนวเดิมที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา

การจับบริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศไทย

บริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศไทย จัดโดยห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ทั้ง ๗ แห่ง อันได้แก่ กองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และห้องสมุดกรมแพทย์ทหารบก ลักษณะของการจับบริการตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่ห้องสมุดเหล่านี้ประสบอยู่นั้น คล้ายคลึงกับห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ทั้งนี้ได้กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ ยังไม่มีการพัฒนาการจับบริการให้มีความก้าวหน้ามากนัก บริการต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ทุกแห่ง ได้แก่ บริการรับ - จ่ายหนังสือ บริการรวบรวมบรรณานุกรม บริการยืมระหว่างห้องสมุดทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ เช่น ขอยืมจากศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีบริการข่าวสารทันสมัย บริการรายชื่อหนังสือใหม่ และบริการแนะนำการใช้ห้องสมุด ส่วนบริการที่จัดขึ้นในห้องสมุดเพียงบางแห่ง ได้แก่ บริการหนังสือพิเศษและหนังสือหายาก บริการกฤตภาค และบริการหนังสือเช่า (ตารางที่ ๑๓)

ตารางที่ ๑๓. บริการของห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย

บริการ	ห้องสมุด						
	ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล	ห้องสมุด คณะแพทย จุฬา	ห้องสมุดคณะแพทย ร.พ. รามาธิบดี มหิดล	ห้องสมุด คณะแพทย ม.ธ.	ห้องสมุด คณะแพทย ม.จ.	ห้องสมุด คณะแพทย สงขลา	ห้องสมุดกรมแพทย ทหารบก
๑. บริการรับ-จ่ายหนังสือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒. บริการหนังสือจอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๓. บริการหนังสือพิเศษ หนังสือหายาก	✓	-	-	-	-	-	✓
๔. บริการจองหนังสือ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๕. บริการตอบคำถามและช่วยการ ค้นคว้า	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๖. บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๗. บริการรวบรวมบรรณานุกรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๘. บริการกฤตภาค	✓	-	-	✓	-	-	✓
๙. การจักนิตรรคการ	✓	✓	-	✓	✓	✓	-
๑๐. บริการครุรชนีวารสาร	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
๑๑. บริการถ่ายเอกสาร	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
๑๒. บริการใส่ตลับนิ้วสกุและอุปกรณ์	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
๑๓. บริการยืมระหว่างห้องสมุดภายใน ประเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๔. บริการยืมระหว่างห้องสมุดจาก ต่างประเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๕. บริการ MEDLINE	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
๑๖. บริการข่าวสารทันสมัยและข่าวสาร ทางวิชาการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๗. บริการรายชื่อหนังสือใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๑๘. บริการหนังสือเช่า	-	-	-	✓	-	-	-
๑๙. บริการปรุมนิเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
๒๐. การสอนการใช้ห้องสมุด	✓	✓	✓	-	-	-	✓
๒๑. การฝึกอบรมบรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตนักศึกษา	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓

ในค่านความร่วมมือกันระหว่างห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่ เป็นความร่วมมือกันในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยวิธีการถ่ายเอกสารจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทางการแพทย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความจากวารสาร ส่วนความร่วมมือกันในค่านอื่น ได้แก่ การแลกเปลี่ยนรายชื่อหนังสือใหม่ การรวบรวมรายการวารสารทางการแพทย์ที่มีในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์แต่ละแห่งเพื่อใช้ประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน สำหรับความร่วมมือกับต่างประเทศนั้น ปัจจุบันห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล หรือหอสมุดศิริราช ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย ในการติดต่อกับห้องสมุดขององค์การอนามัยโลก สำนักงานประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (WHO Southeast Asian Regional Office Library) ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เพื่อขอรับบริการถ่ายสำเนาบทความวารสารทางการแพทย์ ตลอดจนบริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง ซึ่งไม่อาจจัดหาได้ในประเทศไทย มาให้บริการแก่ผู้ใช้ในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ต่าง ๆ ที่ต้องการสารนิเทศนั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าในปัจจุบันห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาต่าง ๆ ตลอดจนห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย ยังมีการให้บริการที่ค่อนข้างล้าหลังก็ตาม แต่ห้องสมุดเหล่านี้ก็ได้รับความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาการให้บริการห้องสมุดจากองค์การต่าง ๆ ทางการแพทย์ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น องค์การอนามัยโลก (WHO) อยู่เสมอ จึงคาดว่าบริการของห้องสมุดทางการแพทย์ในประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นต่อไป

* สัมภาษณ์ อุตัย หุคิยะโพธิ์, หัวหน้ากองห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล,

• มิถุนายน ๒๕๒๕.

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความต้องการในบริการห้องสมุด ปรากฏว่ามีงานวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทยหลายรายการด้วยกัน สามารถจำแนกออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ การศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป และการศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ในสถานประกอบการดำเนินงานและการใช้บริการ ทั้งจะไต่กล่าวต่อไปนี้

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป

ในต่างประเทศได้มีงานวิจัยในแนวนี้หลายรายการ ไค้แก่ กอแรม เลน (Gorham Lane)^๑ ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเดอลาแวร์ (Delaware University) ฟิลิป วี. ราซา และ จอห์น เอช. มอเรียร์ตี (Philip V. Rzasa and John H. Moriarty)^๒ ศึกษาประเภทและความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ลอยด์ จิน เอลเลียต (Lloyd

^๑Gorham Lane, "Assessing the Undergraduates' Use of the University Library," College and Research Libraries 27 (July 1966) : 277 - 282.

^๒Philip V. Rzasa and John H. Moriarty, "The Types and Needs of Academic Library Users : A Case Study of 6568 Responses," College and Research Libraries 31 (November 1970) : 403 - 409.

Gene Elliot)^๑ ได้สำรวจการใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัย
 ขอบ โจนส์ (Bob Jones University) อาลี เอ. แอมแคค และ เอ. โรเบิร์ต
 โรเจอร์ส (Ali A. Emdad and A. Robert Rogers)^๒ สำรวจการใช้ห้องสมุด
 ที่มหาวิทยาลัยปาห์เลวี (Pahlavi University) และ รุช อลิซาเบธ บาวเนอร์
 (Ruth Elizabeth Bauner)^๓ ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัย
 เซาเทอรัน อิลลินอยส์ - คาร์บอนเดล (Southern Illinois University -
 Carbondale) งานวิจัยเหล่านี้ต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการในบริการและ
 ปัญหาที่ผู้ใช้ประสบในการใช้บริการค้ำต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏทั้งที่สอดคล้องกันและ
 แตกต่างกัน ดังนี้

ในค้ำนจุดมุ่งหมายในการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษา จากการวิจัยของเลน
 เอลเลียต และบาวเนอร์ ปรากฏผลตรงกันว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีเข้าใช้ห้องสมุด
 เพื่ออ่านหนังสือ เพื่อค้นคว้าประกอบการเรียน และทำรายงานตามที่อาจารย์มอบหมายเป็น
 ส่วนใหญ่ ส่วนนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีนั้น ราชา มอเรียร์ที และบาวเนอร์ พบว่า

^๑Lloyd Gene Elliot, "A Study of the Use by Undergraduates
 of One University Library," Dissertation Abstracts International
 38 (November 1977) : 2391 - A.

^๒Ali A. Emdad and A. Robert Rogers, "Library Use at
 Pahlavi University," College and Research Libraries 39 (November
 1978) : 448 - 455.

^๓Ruth Elizabeth Bauner, "Library Use and the Perceptions
 of Student Library Users at Southern Illinois University-Carbondale,"
Dissertation Abstracts International 39 (May 1979) : 6379 - A.

นักศึกษาตั้งกล่าวส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดโดยมีจุดประสงค์เพื่อการค้นคว้าวิจัย

เกี่ยวกับการเรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุด เอลเลียตและเลน พบว่านักศึกษาเรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุดจากการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดมากที่สุด ซึ่งตรงกันข้ามกับงานวิจัยของบาวเนอร์ ที่พบว่ามึนักศึกษาเพียงส่วนน้อยที่รู้จักการใช้ห้องสมุดด้วยวิธีดังกล่าว แต่ นักศึกษาส่วนใหญ่จะเรียนรู้วิธีการใช้ห้องสมุดจากการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด

สำหรับลักษณะการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษา จากผลการวิจัยของเลน เอ็มแคค โรเจอร์ส และบาวเนอร์ ปรากฏสอดคล้องกันว่า การใช้ห้องสมุดของนักศึกษาจะเพิ่มขึ้นตามระดับชั้นปีของการศึกษา เนื่องจากนักศึกษาได้รับมอบหมายงานจากอาจารย์ผู้สอน ตลอดจนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพิ่มขึ้น ดังนั้นความจำเป็นในการศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุดจึงเพิ่มตามไปด้วย

ในด้านความต้องการในการใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ เลน ราชา และมอเรียร์ตี รายงานผลตรงกันว่าสิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาระดับปริญญาตรีต้องการใช้มาก ได้แก่ หนังสือจอง และหนังสืออ้างอิง สำหรับนักศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีนั้น ราชาและมอเรียร์ตีพบว่าใช้วารสารทางวิชาการมากที่สุด

เกี่ยวกับปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด จากผลการวิจัยของเอ็มแคคและโรเจอร์ส ปรากฏว่านักศึกษาประสบปัญหาในการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า เนื่องจากไม่มีบรรณารักษ์ให้บริการเป็นประจำตลอดเวลา ส่วนบาวเนอร์ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาประสบปัญหาในการใช้วัสดุสิ่งพิมพ์ ทั้งนี้เพราะสิ่งพิมพ์มีจำนวนไม่เพียงพอ สิ่งพิมพ์ถูกคัดค้านและไม่มีความทันสมัยเท่าที่ควร

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการใช้บริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปในประเทศไทย ได้มีผู้วิจัยดังนี้

ทัศนา หาญพล^๑ "สำรวจการใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์^๒ "สำรวจบริการห้องสมุดของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้แก่ นักศึกษา จิฤติ ปิงตระกูล"^๓ "สำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุด ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิทยาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย วนิดา จินตนาบุตร^๔ "สำรวจปัญหาการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ สุนีย์ น้อยจันทร์"^๕ "สำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุด คณะเภสัชศาสตร์ในประเทศไทย งานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงสภาพการใช้ห้องสมุด การใช้บริการห้องสมุด และปัญหาที่ผู้ใช้ประสบในการใช้บริการต่าง ๆ ซึ่งมีดังนี้

^๑ทัศนา หาญพล, "การใช้บริการห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

^๒ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์, "บริการห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ให้แก่ นักศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐).

^๓จิฤติ ปิงตระกูล, "การสำรวจความต้องการในการใช้บริการห้องสมุดของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะวิทยาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

^๔วนิดา จินตนาบุตร, "การศึกษามุมมองการใช้บริการห้องสมุดกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓).

^๕สุนีย์ น้อยจันทร์, "การสำรวจความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดคณะเภสัชศาสตร์ในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔).

ในคานสภาพการไร้ห้องสมุด จากงานวิจัยของทัศน หาดูพล วนิกา จินตนา นุรัตน์ และสุนีย์ นุ้ยจันทร์ ต่างพบว่านิสิตนักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้งในช่วงเวลาว่างจากชั่วโมงเรียนมากที่สุด ส่วนจุดมุ่งหมายในการเข้าใช้ห้องสมุดนั้น งานวิจัยของจิตติ ปิงตระกูล ละอองกาญจน์ สุริชัยพาณิชย์ และสุนีย์ นุ้ยจันทร์ ปรากฏตรงกันคือ นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าประกอบการเรียน และยืมหนังสือและสิ่งพิมพ์ ในขณะที่ทัศน หาดูพล และวนิกา จินตนา นุรัตน์ พบว่านักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่

เกี่ยวกับการให้บริการและปัญหาในการให้บริการ งานวิจัยทั้งหมดปรากฏตรงกันว่านิสิตนักศึกษาใช้บริการยืม - คืนหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ มากที่สุด ส่วนบริการที่มีการใช้น้อยที่สุดนั้น จากงานวิจัยของ สุนีย์ นุ้ยจันทร์ พบว่านิสิตนักศึกษาใช้บริการถ่ายเอกสารจากต่างประเทศน้อยที่สุด ในขณะที่จิตติ ปิงตระกูล พบว่านิสิตนักศึกษาใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีบรรณารักษ์ให้บริการประจำตลอดเวลาและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้รับคำตอบตามที่ตนต้องการ นอกจากนี้ในด้านการใช้บริการแล้ว ผู้วิจัยทั้งหมดได้รายงานถึงประเภทของสิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาต้องการใช้มาก ซึ่งได้แก่ หนังสือวิชาการภาษาไทย สิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาต้องการใช้รองลงมา ได้แก่ วารสารภาษาไทย โดยเฉพาะงานวิจัยของจิตติ ปิงตระกูล ได้ชี้ให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้หนังสือของนักศึกษาอย่างมาก

การศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์

การศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ในต่างประเทศ สามารถจำแนกออกได้เป็น การศึกษาสภาพการดำเนินงานในคานต่าง ๆ ของห้องสมุดแพทย์ การศึกษาสภาพการดำเนินงานของแผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า การศึกษาความต้องการในการใช้บริการคานต่าง ๆ และการศึกษการใช้หนังสือและวารสารทางการแพทย์ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาสภาพการดำเนินงานในคานต่าง ๆ ของห้องสมุดทางการแพทย์ ปรากฏขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๕ โดย เอส. ซี. คีร์ และ เอส. เค. อนานต์ (S.C. Dhir

and S.K. Anand) ใ้สำรวจห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน ๑๑๔ แห่ง จาก ๖ ประเทศ ได้แก่ พม่า อินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย มองโกเลีย และประเทศไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ยังขาดแคลนวรรณกรรมทางการแพทย์ จึงทำให้มีความเข้มงวดในด้านการให้ยืมสิ่งพิมพ์ ทั้งปรากฏว่าห้องสมุดต่าง ๆ ใ้กำหนดใ้ให้นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือใ้ครั้งละไม่เกิน ๓ เล่ม แต่ก็ยังพบว่ามึห้องสมุดแพทย์บางแห่งกำหนดใ้ให้นักศึกษาแพทย์ยืมหนังสือใ้ครั้งละเพียง ๑ เล่มเท่านั้น ในค่านบริการยืมระหว่างห้องสมุด ผู้วิจัยพบว่า มึห้องสมุดประมาณ ๕๐ % เท่านั้นที่ใ้บริการทั้งกล่าว ส่วนบริการอื่น ๆ ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ใ้จัดขึ้นบ้างแล้วใ้แก่ บริการถ่ายเอกสารและบริการรายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ผู้วิจัยใ้ขอเสนอแนะว่าห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ควรจัดหาหนังสือตำราปกอ่อนที่มีราคาถูกเพื่อนำมาใ้ให้นักศึกษาแพทย์ใ้ยืมหรือเช่าสำหรับบรรณารักษณ์นั้นควรใ้รับการฝึกอบรมใ้มีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อจะใ้ปฏิบัติงานในห้องสมุดใ้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ธีร์และอนานด์ ใ้ทำการสำรวจห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ที่ใ้เคยสำรวจมาแล้วเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๖๕ อีกครั้งหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์เพื่อติดตามว่าห้องสมุดเหล่านั้นใ้มีการพัฒนาขึ้นเพียงใ้ การวิจัยครั้งนี้ใ้ขยายขอบเขตใ้กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ ใ้ศึกษาารวมไปถึงห้องสมุดในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ด้วย รวมห้องสมุดที่ทำการสำรวจทั้งหมด ๒๒๗ แห่ง ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ธีร์และอนานด์พบว่า

S.C. Dhir and S.K. Anand, "Survey of Medical School

Libraries in South - East Asia," pp. 315 - 323.

S.C. Dhir and S.K. Anand, "A Profile of Health Sciences Libraries in Southeast Asia," pp. 290 - 295.

ผู้ใช้ห้องสมุดที่มีจำนวนสูงสุดได้แก่ นักศึกษา รองลงมาได้แก่ อาจารย์และนักค้นคว้าวิจัย โดยผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เข้าใช้ห้องสมุดทุกวันเพื่อการค้นคว้าและยืมสิ่งพิมพ์ ในด้านสภาพ การดำเนินงานและการจัดเสนาบริการของห้องสมุดนั้น ผู้วิจัยรายงานว่า ห้องสมุดได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งจะเห็นว่าห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ได้จัดบริการสิ่งพิมพ์แบบชั้นเปิดมากขึ้น ตลอดจนให้บริการยืมสิ่งพิมพ์แก่นักศึกษาแพทย์อย่างกว้างขวาง จำนวนห้องสมุดที่จัดบริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการรายชื่อนหนังสือและสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ และบริการถ่ายเอกสารมีเพิ่มขึ้น ส่วนบริการที่จัดขึ้นใหม่ ได้แก่ บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ผลการวิจัยยังปรากฏว่า ห้องสมุดต่าง ๆ มีบรรณารักษ์วิชาชีพเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. ๑๙๖๕ ซึ่งมีจำนวน ๓๐ % เป็น ๔๓ % ในการสำรวจเกี่ยวกับปัญหาของห้องสมุดทางการแพทย์ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาสำคัญที่ห้องสมุดประสบอยู่คือ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอที่จะบอกรับวารสาร ทั้งปรากฏว่ามีห้องสมุดจำนวน ๒๒ % ที่ไม่ได้บอกรับบรรณานุกรมวารสารและวารสารสาระสังเขปมาให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด

คีร์และอนานค์ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ห้องสมุดทางการแพทย์ต่าง ๆ ควรจัดทำบรรณานุกรมวารสารทางการแพทย์ที่ได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นในแต่ละประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อนำมาใช้ร่วมกัน และควรส่งเสริมให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำความรู้มาจัดเสนาบริการให้ดียิ่งขึ้น

๒. การศึกษาสภาพการดำเนินงานของแผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า ผู้วิจัยในแนวนี้ได้แก่ ลอยส์ แอนน์ โคลไลแอนนิ และ โรเบิร์ต เอฟ. เลวิส (Lois Ann Colaianni and Robert F. Lewis) * ได้สำรวจการให้บริการตอบคำถามและช่วยการ

* Lois Ann Colaianni and Robert F. Lewis, "Reference Services in U.S. Medical School Libraries," Bulletin of Medical Library Association 57 (July 1969) : 272 - 274.

ค้นคว้าของห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในสหรัฐอเมริกา จำนวน ๕๓ แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่าบริการที่แผนกบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าของห้องสมุดส่วนใหญ่จัดขึ้น ใ้แก่บริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง บริการติดต่อขอรับสารนิเทศจากศูนย์ข้อมูล

MEDLARS บริการถ่ายเอกสาร บริการแปลเอกสาร บริการนำชมห้องสมุด และบริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด สำหรับบริการบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องนั้นเป็นบริการที่จัดขึ้นในห้องสมุดแพทย์เกือบทุกแห่ง ผู้ใช้บริการนี้ส่วนใหญ่คือ อาจารย์ ส่วนนักศึกษาแพทย์นั้นปรากฏว่าใช้บริการนี้น้อยที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า คู่มือช่วยคนที่ห้องสมุดทางการแพทย์โดยทั่วไปจัดสรรไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้ ใ้แก่ Index Medicus, Excerpta Medica, Biological Abstracts และ Chemical Abstracts เป็นต้น

๓. การศึกษาความต้องการในบริการของห้องสมุดทางการแพทย์ ผู้วิจัยในแนวนี้ ใ้แก่ บาร์บารา บี. เดวิส (Barbara B. Davis) ใ้ศึกษาความต้องการในบริการของผู้ใช้ห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เซาท์ คาโรไลน่า (Medical University of South Carolina Library) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงบริการของห้องสมุด วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นแรกผู้วิจัยใ้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการใช้ห้องสมุดโดยทั่วไป ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้ใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่เป็นผู้ใ้จากคณะแพทยศาสตร์ รองลงมา ใ้แก่ ผู้ใ้จากคณะพยาบาลศาสตร์ ในบรรดาผู้ใ้ทั้งหมดปรากฏว่า นักศึกษาแพทย์มีจำนวนมากที่สุด โดยนักศึกษามีจุดมุ่งหมายในการเข้าใ้ห้องสมุดเพื่อทบทวนบทเรียนและค้นคว้าประกอบการเรียนเป็นส่วนใหญ่ สำหรับความต้องการในบริการนั้น ผู้วิจัยพบว่า ผู้ใ้ต้องการใ้ห้องสมุดจัดบริการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดใ้แก่ผู้ใ้ทุกกลุ่ม

Barbara B. Davis, "User Needs : the Key to Changing Library Services and Policies," Bulletin of Medical Library Association 63 (April 1975) : 195 - 198.

นอกจากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้ที่เป็นอาจารย์โดยเฉพาะ เพื่อทราบความต้องการในบริการตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผลปรากฏว่า อาจารย์มีความต้องการใช้บริการช่วยค้นสารนิเทศอย่างมาก โดยเฉพาะบริการสารนิเทศจาก MEDLINE และบริการ SDILINE นอกจากนี้อาจารย์ยังมีความเห็นว่าบริการถ่ายเอกสาร และบริการไมโครฟิล์มของวารสารทางการแพทย์ให้ประโยชน์ในการค้นคว้าวิจัยได้เช่นเดียวกับบริการสารนิเทศอื่น ๆ

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ จอห์น เอ. เคอนากัน และคนอื่น ๆ (John A. Kernaghan, et al.)^{*} ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้บริการของห้องสมุดกับความถี่ในการเข้าใช้ของนักศึกษาแพทย์จากห้องสมุดแพทย์จำนวน ๕ แห่ง ในสหรัฐอเมริกา ผลจากการศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบว่า ความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษาแพทย์ขึ้นอยู่กับปริมาณและความทันสมัยของสิ่งพิมพ์ ประสิทธิภาพในการเรียกหนังสือที่ยืมเกินกำหนดคืน และจำนวนที่นั่งอ่านในห้องสมุด ส่วนปริมาณของโสภณภัณฑ์และสภาพแวดล้อมของห้องสมุดนั้นมีอิทธิพลต่อการเข้าใช้ห้องสมุดของนักศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

๔. การศึกษาการใช้หนังสือและวารสารของนักศึกษาแพทย์จากแผนกรับ - จ่ายของห้องสมุดทางการแพทย์ ไคแก่ เอช. โคแวกส์ (H. Kovacs)^๒ ได้ศึกษาการใช้หนังสือ

^{*} John A. Kernaghan, et al., "The Influences of Traditional Services on Library Use," College and Research Libraries 40 (May 1979) : 214 - 225.

^๒ H. Kovacs, "Analysis of One Year Circulation at Downstate Medical Center Library," Bulletin of Medical Library Association 54 (January 1966) : 42 - 47.

และวารสารของนักศึกษาแพทย์ที่ห้องสมุดศูนย์ทางการแพทย์ควอนส์เตท (Downstate Medical Center Library) พี. สแตงล์ และ เอฟ. จี. คิลเกอร์ (P. Stangl and F.G. Kilgour)^๑ ได้ศึกษาการใช้หนังสือและวารสารทางการแพทย์ที่ห้องสมุดแพทย์เยล (Yale Medical Library) การวิจัยดังกล่าวได้ให้ผลที่แตกต่างกันคือ โควคส์พบว่านักศึกษาแพทย์ใช้วารสารทางวิชาการมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาที่มาใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ทำการค้นคว้าวิจัยจึงต้องการใช้สิ่งพิมพ์ที่เสนอความก้าวหน้าใหม่ ๆ ประกอบกับห้องสมุดศูนย์ทางการแพทย์ควอนส์เตทบอกรับวารสารจำนวนมาก ทั้งนี้การใช้วารสารของนักศึกษาแพทย์จึงมีระดับสูง ผลการวิจัยดังกล่าวแตกต่างจากผลการวิจัยของสแตงล์และคิลเกอร์ ที่พบว่านักศึกษาแพทย์ใช้หนังสือทางการแพทย์มากที่สุด ต่อมา ซี. เค. มิค และ อาร์. ดี. โอคีฟ (C.K. Mick and R.D. O'Keefe)^๒ ได้สำรวจการใช้วารสารของนักศึกษาแพทย์ระดับชั้นปีต่าง ๆ และนักศึกษาแพทย์ที่ทำการค้นคว้าวิจัยกับนักศึกษาแพทย์ที่ไม่ได้ทำการค้นคว้าวิจัยที่ห้องสมุดแพทย์เลน มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Lane Medical Library of Stanford University) ผลการวิจัยปรากฏว่านักศึกษาแพทย์มีความต้องการใช้วารสารทางวิชาการทางการแพทย์อย่างมาก ซึ่งระดับความต้องการในการใช้จะเพิ่มขึ้นทุกชั้นปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาแพทย์ที่ทำการค้นคว้าวิจัยจะใช้วารสารมากกว่านักศึกษาแพทย์ที่ไม่ได้ทำการวิจัย

^๑ P. Stangl and F.G. Kilgour, "Analysis of Recorded Biomedical Book and Journal Use in Yale Medical Library," Bulletin of Medical Library Association 55 (July 1967) : 301 - 305.

^๒ C.K. Mick and R.D. O'Keefe, "Periodical Use by Medical Students," Journal of Medical Education 47 (October 1972) : 825 - 827.

สำหรับการศึกษเกี่ยวกับห้องสมุดเฉพาะทางการแพทย์ในประเทศไทยมีเพียง ๓ รายการ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น การศึกษาสภาพการดำเนินงานในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ การศึกษาการใช้ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ และการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อการวิจัยทางการแพทย์ ดังนี้

๑. การศึกษาสภาพการดำเนินงานในห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ ได้แก่ งานวิจัยของ วิลาวัณย์ วงศ์สุภา* ซึ่งได้ศึกษาห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทยจำนวน ๔ แห่ง คือ หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ โรงพยาบาลรามาศิบติ โดยรวมห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลไว้ด้วย เพราะห้องสมุดแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับห้องสมุดโรงเรียนแพทย์โรงพยาบาลรามาศิบติ ในฐานะเป็นห้องสมุดร่วม ผลการวิจัยปรากฏว่าห้องสมุดแพทย์ต่าง ๆ ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ห้องสมุดมีสถานที่คับแคบทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบริการ นอกจากนี้ยังขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณอีกด้วย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ควรได้รับการสนับสนุนทางด้านการเงินมากยิ่งขึ้น ควรยกฐานะของบรรณารักษ์ให้เทียบเท่าอาจารย์ และผู้บังคับบัญชาควรถือให้การสนับสนุนห้องสมุดมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้

๒. การศึกษาการใช้ห้องสมุดแพทย์ ได้แก่ สุภาพ นิลไพรัช^๒ ได้สำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อทราบถึงความคิดเห็นและลักษณะการใช้ห้องสมุด ผลการวิจัยปรากฏว่า นักศึกษาแพทย์ใช้ห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาอย่าง-

* วิลาวัณย์ วงศ์สุภา, "ห้องสมุดโรงเรียนแพทย์ในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖).

^๒ สุภาพ นิลไพรัช, "การสำรวจการใช้ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๐," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑).

มาก ส่วนในค่านบริการของห้องสมุดนั้น นักศึกษาเห็นว่าห้องสมุดควรจัดให้มีการสอนการใช้ห้องสมุด โดยอาจสอนเป็นวิชาหนึ่งหรือสอนควบคู่ไปกับวิชาอื่น

๓. การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ ผู้วิจัยในแนวนี้ได้แก่ นवलลอ ไซมมกคล* ได้ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเภทของทรัพยากรห้องสมุดที่คณาจารย์ใช้ประกอบงานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ ตลอดจนปัญหาในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น ผลการวิจัยปรากฏว่าอาจารย์ใช้วารสารภาษาอังกฤษ วารสารภาษาไทย หนังสือทั่วไปทางการแพทย์ และหนังสืออ้างอิงภาษาอังกฤษเพื่อการวิจัยในระดับปานกลาง ในค่านปัญหาการใช้ทรัพยากรนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามประสบปัญหาเกี่ยวกับหนังสือและวารสารที่ต้องการค้นคว้าไม่มีในห้องสมุดเป็นอันดับแรก ปัญหาที่ประสบรองลงมาได้แก่ หนังสือในห้องสมุดไม่ทันสมัยเท่าที่ควร และมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะว่าห้องสมุดควรจัดหาหนังสือตำราและวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยเพิ่มขึ้น ควรจัดทำกระดานวารสารทางการแพทย์ภาษาไทยให้ครอบคลุมทุกบทความ ควรมีการติดคอขอถ่ายเอกสารจากห้องสมุดอื่น ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรจัดนิทรรศการหนังสือใหม่เป็นประจำอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการห้องสมุดที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า ในการเข้าใช้ห้องสมุดนักศึกษาแพทย์มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการค้นคว้าประกอบการเรียน เพื่อพิมพ์และค้นสิ่งพิมพ์ เพื่ออ่านหนังสือและทำรายงานตามที่อาจารย์มอบหมาย โดยมีการเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่าสัปดาห์ละครั้งในช่วงเวลาที่ว่างจากการเรียนเป็นส่วนใหญ่ สำหรับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*นवलลอ ไซมมกคล, "การศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ของคณาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒).

ความต้องการในบริการห้องสมุด ตลอดจนวัสดุสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ของนักศึกษาส่วนใหญ่ จะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา กล่าวคือ นักศึกษาระดับชั้นปีที่สูงขึ้นไปจะมีการใช้บริการ ตลอดจนวัสดุสิ่งพิมพ์มากกว่านักศึกษาระดับชั้นปีต้น ๆ เนื่องจากความจำเป็นในการค้นคว้า มีเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ สิ่งพิมพ์ที่นักศึกษาต้องการใช้มากคือหนังสือและวารสารทางวิชาการ โดยเฉพาะนักศึกษาที่ทำการค้นคว้าวิจัยด้วยแล้วก็จะยิ่งใช้วารสารทางวิชาการมากขึ้น นอกจากนี้ ระดับการศึกษาจะมีผลต่อการใช้ห้องสมุด การใช้บริการ ตลอดจนวัสดุสิ่งพิมพ์แล้ว อาจารย์ ผู้สอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ก็นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อการใช้ห้องสมุด การใช้บริการ และวัสดุสิ่งพิมพ์ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพราะการที่อาจารย์ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรมที่ต้องอาศัยการค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในห้องสมุดนั้นย่อมจะทำให้ให้นักศึกษาเข้าใช้ห้องสมุดมากขึ้น ตามไปด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ระดับการศึกษา ลักษณะหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจน อาจารย์ผู้สอนเป็นตัวกำหนดความต้องการในการใช้บริการรวมทั้งวัสดุสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุดของนักศึกษา

* ในกานปัญหาในการใช้วัสดุสิ่งพิมพ์นั้น ผู้ใช้ในห้องสมุดต่าง ๆ ประสบปัญหาที่ตรงกันคือ ห้องสมุดมีสิ่งพิมพ์จำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ และสิ่งพิมพ์ไม่ทันสมัยเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้ในห้องสมุดทางการแพทย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประสบปัญหาดังกล่าวนี้อย่างมาก ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าห้องสมุดเหล่านี้ยังขาดแคลนวรรณกรรมทางการแพทย์อย่างมาก เนื่องจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้มีการผลิตวรรณกรรมทางการแพทย์ในประเทศของตนน้อยมาก ดังนั้นจึงต้องจัดซื้อจัดหาจากผู้ผลิตในประเทศตะวันตก เป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นผลให้สิ่งพิมพ์ที่ห้องสมุดได้รับไม่ทันสมัยเท่าที่ควรดังกล่าว

สำหรับการดำเนินงานของห้องสมุดทางการแพทย์ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนในประเทศไทยนั้นยังประสบปัญหาอยู่หลายประการ อาทิ งบประมาณไม่เพียงพอและบุคลากรห้องสมุดยังมีจำนวนน้อย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาในคานบริการของห้องสมุดอย่างยิ่ง